

PAVLIHA

Pripoveduje Pavle Flerè

Čprav mu je knez prepovedal svojo deželo, najde Pavliha pravico, po kateri sme priti vanjo

Pavliha se za knezovo prepoved, da ne sme v njegovo deželo, ni kaj dosti zmenil; če je naneslo, se je ni ognil ter je potoval po nji.

Tako se spet enkrat nameri, da kobali skozi njo osla. Pa zagleda od daleč na cesti kneza in njegovo spremstvo. Nič kaj lahko mu ni bilo tedaj pri srcu, zakaj vedel je, da s knezom ni dobro zobati črešenj. Popraska se za ušesi in reče: »Lepo sem si jo skuhal. Knez in njegovi so me gotovo že ugledali. Če se obrnem in zbežim, me na svojih konjih dohite, me zvežejo in knez me da obesiti na prvo drevo. Če pa jim grem še naprej naproti, me tudi primejo in bom prav tako bingljjal na drevesu.«

V tej stiski se domisli, da je v tej deželi postava, po kateri ne smejo nikomur storiti žalega, ki je med štirimi koli. Ozre se okrog, kje bi našel brž take kole. Kajpada jih ni bilo, a Pavlihu se zabliška, ko gleda svojega osleta; posmeje se mu, potreplje ga in mu beseduje takole:

»Sivček moj preljubi, poglej, tamle prihaja knez, ki mi je prepovedal svojo deželo. Že me srbi za vratom, pa ne bi rad, da bi me praskal po njem rabelj. Zato mi pomagaj, ki si moj prijatelj. Zakaj, če bom izgubljen jaz, izgubiš z menoj tudi ti svojega tovariša in sam boš poslej brusil kopita, kjer sva doslej skupaj cestovala.«

Tako govoreč pritiska osla k tlom ter ga prevrne na hrbet, da moli vse štiri kvišku, sam pa mu sede na trebuh in pričakuje kneza in njegovih ljudi.

Ko se mu približajo, se obrne eden vojščakov h knezu rekoč: »Glejte, gospod, Pavliha je narobe okobalil svojega osla!«

Knez prijezdi bliže in zakliče: »Ti si, Pavliha? Kaj počneš tu v naši deželi? Ali ne veš, da ti je prepovedano? In da te obesim, če te najdem v nji?«

Pavliha skromno odgovori: »Premilostni gospod, vem, da mi prizanesete, ker nisem storil nič takega, kar bi bilo obešanja vredno.«

»Kako moreš dokazati svojo nedolžnost?« ga vpraša knez in zapove: »Stopi semkaj in govori!«

Pavliha pa se ne premakne s svojega sedeža, marveč odgovarja knezu od tu takole: »Prejasni gospod, zame je boljše, če ostanem, kjer sem. Zakaj stara postava pravi, da se ne sme storiti nič žalega tistemu, ki prebiva med štirimi stebri. Dve oslovi nogi spredaj in njegovi nogi zadaj so taki štirje stebri, med temi sam zdaj prebivam, da me brani po postavi.«

Vsi, ki to slišijo, se zasmijejo, zasmije se tudi sam knez in reče: »Zvitorepec si, da nikjer takega, Povej le, ali se hočeš odsihmal ogibati naše dežele?«

»Kakor ukažete, premilostni gospod,« ponižno odvrne Pavliha.

»Glej, da izgineš!« še reče knez, ki ni mogel zadrževati smeha, a tega ni hotel pokazati pred svojimi ljud-

mi. Nato sam in njegovi odjezdijo dalje.

Pavliha pa potegne osla kvišku in mu ukaže: »Sivče, pozdravi svojega gospoda!« In osel je začel rigati na vse pretege, Pavliha pa je z nasmeškom gledal odhajajočega kneza in njegovo spremstvo.

zakoplje v njo in počasi požene skozi vas.

Kmalu dospe tjakaj tudi deželni knez in prijezdi s svojim spremstvom naravnost do Pavlihovega vozu. Pavliha je molel le glavo iz prsti, a knez ga brž spozna, namrši obrvi in reče:

Še o drugem načinu, po katerem je bil Pavliha varen v prepovedani deželi

Drugič je prišel z osličem, vpreženim v talege, v vas, kjer je izvedel, da jo misli ravno tisti dan obiskati deželni knez. Zastran tega, kar je slišal, hudo v skrbeh, se obrne do kmetiča, ki se je peljal na njivo, in ga vpraša: »Čigava je ta njiva?«

»Moja,« je odgovoril kmet. »Podedoval sem jo po svojem očetu, ko je umrl.«

»Ali mi prodaš,« vprašuje Pavliha dalje, »s te svoje njive zemlje, kolikor je gre v moje talege?«

»Zakaj ne, če dobro plačaš« pove kmet. Kar hitro se zmenita, Pavliha plača in hitro natovorita talege s prstjo. Tedaj se Pavliha do vratu

»Ali si že spet v naši deželi? Zdaj te dam obesiti.«

»Nak, milostivi gospod!« se odreže Pavliha. »Nič nisem v vaši deželi. V svoji zemlji sem; kupil sem jo in plačal kmetu, ki jo je dobil po svojem očetu. Postava pa pravi, da se ne sme prizadeti nič žalega nikomur, ki je v svojem in podedovanem.«

»Res je,« pravi knez. »Postava govori tako. Vseno pa ti svetujem, da se s svojo zemljo izgubiš iz naše dežele, če ne, dam obesiti tebe in tvojo zemljo, pa še tvojega osla in talege povrhu.«

Pavlihi ni bilo treba prigovarjati; brž skoči iz prsti, pa na osla in odpeketa z njim, ne da bi se menil, kaj bo iz njegove zemlje in njegovih taleg.

O težkih preizkušnjah, ki jih je moral Pavliha prestati na visoki šoli

Pavliha pride v veliko mesto, kjer je bila visoka šola. Tukaj se razglasi za velikega mojstra v odgo-varjanju na sleherno vprašanje ter napiše to tudi na oglase, ki jih nabije na cerkvena vrata in na vrata visoke šole. Tako ustenje razjezi voditelja te šole in z njim vred so pisano gledali tudi vsi učitelji in visokošolci. Sklenejo zatorej, da pokličejo Pavliho predse ter ga izkušajo s tako težkimi vprašanji, da jim ne bo kos, potlej pa — so rekli — mu prilijejo krop in ga spravijo v sramoto. Na to izpraševanje obljubijo priti vsi učitelji in šolci ter se razgovarjati s Pavlihom o učnih stvareh, voditelj šole sam pa naj izprašuje.

Kakor so sklenili, tako store. Pošljejo po Pavliho in ga povabijo, naj pride drugi dan odgovarjat na vseh vrst vprašanja.

»Povej svojim gospodom,« reče Pavliha slu, ki mu je prinesel vabilo; »povej jim, da pridem in se jim pokažem še vse bolj prebrisan, kakor si mislijo.«

Drugo jutro se res zbero vsi učitelji in učenjaki in z njimi mnogi šolci. S Pavlihom pa pridejo v visoko šolo njegov krčmar, več meščanov in dobrih tovarišev, zakaj tudi po mestu se je razvedelo o tem učenem razgovoru in Pavlihovi prijatelji so se bali, da bi ga na visoki šoli mogli napasti.

Ko se prostorna dvorana napolni do zadnjega kotička, povabi voditelj Pavliho, naj stopi pred mizo in odgovarja na njegova vprašanja.

Prvo vprašanje, ki ga je postavil voditelj visoke šole Pavlihu, je bilo, da naj pove in po resnici dokaže, koliko vode je v morju. Če na vprašanje ne odgovori — mu reče voditelj — in ne dokaže, ga obsodijo in kaznujejo kot neveščega in bahavega zaničevalca visoke učenosti.

Pavliha kar nič ne pomišlja in odgovori: »Učeni gospod, nič lažjega

ko to. Samo prosim, ukažite, da se ustavijo vse vode, ki od raznih strani teko v morje, pa vam zmerim in dokažem in po pravici povem, koliko je v morju vode.«

Učeni gospodje z visoke šole kajpak niso mogli ustaviti vseh voda, pa so zatorej morali Pavlihu spregledati tudi izmerjenje morja. Zato pa mu da voditelj drugo vprašanje rekoč:

»Povej nam, koliko je preteklo dni od Adamovega časa do danes?«

Pavliha se odreže na kratko: »Sedem.« — In ko vidi, kako začudeno ga vsi gledajo, nadaljuje: »Kadar je preteklo prvih sedem, je prišlo sedem novih, za temi spet sedem drugih in tako jih bo po sedem vsevdilj do konca sveta.«

Tudi temu odgovoru niso mogli prigovarjati, zato vpraša voditelj v tretje:

»Brž nam povej, kje je sredina zemlje?«

»Prav tukaj, kjer stojimo,« odgovori Pavliha. »Če ne verjamete, vzemite pripravno vrv in zmerimo. Če sem se le za las zmotil, nimam prav.«

Vsi učeni gospodje so kar tiho, zakaj tudi sami rajši verjamejo, kakor da bi hodili merit.

»Zdaj pa še povej,« reče voditelj, že hudo nevoljen, »kako daleč je od zemlje do nebes?«

»Ne prav daleč,« reče Pavliha. »Če kdo glasno govori na zemlji, se sliši v nebesa. Gospod, kar pojdite gor, jaz pa bom tukaj odgovoril in stavim, da me boste lahko slišali. Če pa ne boste slišali, recite, da nimam prav.«

Čeprav je vse navzoče učenjake močno imelo, ker Pavlihu niso mogli do živega, so vendar morali molčati tudi na ta njegov odgovor. Prav tako tudi na to, kar je odgovoril na vprašanje, kako globoko je morje, ko je dejal takole:

»Morje je globoko, kolikor pade vanj kamen; zakaj kamen, ki ga vržete v vodo, pade na dno.«

»In kako velika so nebesa,« ga že vpraša voditelj, na kar pove Pavliha:

»Tisoč sežnjev počez in tisoč sežnjev podolž. Če ne verjamete, snemite z neba sonce, mesec in zvezde ter vse natančno zmerite; pa boste videli če imam prav ali ne.«

Kaj so hoteli zdaj učeni gospodje in vsi visokošolci z njimi? Nič. Nerodno jim je bilo, da ga niso mogli ugnati v kozji rog, videli pa so tudi, da je prevzvit, da bi mu mogli do živega. Zato se z njim lepo poslove in gredo s pobešenimi nosovi vsak sebi.

(Dalje prihodnjč.)

Neobčutljive živali

Zelo razširjena je v živalskem in rastlinskem svetu lastnost nekaterih živih bitij, da proizvajajo strupene snovi, ki veljajo za važno pomoč živalim v trdem boju za obstanek kot branilno ali napadalno sredstvo. Ti od živali ali rastline proizvajani strupi pa niso vedno nevarni za napadeno ali napadajočo žival; dà, poznamo celo primere, kjer gre neobčutljivost napram strupom tako daleč, da služijo ti izvestnim živalim celo za hrano.

Jedki mlečni sok mlečkov, ki povzročajo pri človeku, če ga nakapamo na kožo, vnetje, če ga pa uživamo, neprijetne slabosti, prav nič ne škoduje gosenici metulja mlečkarja; z velikim užitkom se pase gosenica na tej rastlini in je s to hrano prav zadovoljna.

Mravljina kislina je strup, ki se nahaja v koprivah, v čebelah in mravljah.

Medtem ko je učinek tega strupa na človeka prav neznačen, saj povzroči pik mravlje le neprijetno srbenje in malenkostno vnetje, pa vpliva tem pogubonosnejše na žuželke, ki jih mravlje na ta način umorijo; nevaren je celo mravljam samim. Če dražimo večje število mravelj, ki smo jih zaprli v stekleno cevko, da brizgajo ta strup, potem poginejo v kratkem času od lastne zastrupitve.

Vendar pa poznamo živali, ki smatrajo živa bitja, proizvajajoča mravljina kislino, za posebno sladčico.

To je predvsem mravljinačar (neke vrste medved), ki se hrani skoro izključno z mravljami, termiti in ličinkami teh živalc. Če najde mravljišče, ga razkoplje z nohti prednjih šap in ko je dosti mravelj na kupu, povalja v to živo hrano svoj raskavi jezik in ga potegne, s stotinami teh žuželk pokritega nazaj v usta. Mravlje se ne prilipijo, kakor napačno pišejo, na jezik, temveč se zagrijejo v obrambi vanj s svojimi kleščami.

Kukavica si nabaše svoj želodček, ne da bi jo ščegetalo po grlu, z gosenicami nekega prelca (metulja), ki imajo kakor koprive ostre dlačice, čebelar (vrsta ptice) pa si napolni golšo z živimi osami.

O smrtoglavcu (metulju) vedo povedati, da udre, privabljen od sladkega vonja medu, v čebelnjak in si pošteno privoščiti sladke pijače, ne da bi se zmenil za pike njegovih hudih prebivalcev.

Zelo strupen je pik škorpiona; dovolj primerov poznamo, kjer je pik škorpiona povzročil pri človeku vnetje, vročino in omedlevico in zahteval zelo dolgotrajno zdravljenje. S poskusi na toplokrvnih živalih, katerim so vbrizgali nekoliko kapljic tega strupa, so dokazali resničnost te trditve. Pes, težek 15–20 kg, je v desetih urah poginil, ko so mu vbrizgali prav neznačno količino tega strupa. Na prašičke, stonoge, pajke in žuželke učinkuje strup zelo različno. Nežni metulji, admiral, lastavičar in mlečkar so zelo občutljivi in poginejo takoj. Zelo čudno pa je, da so,